

REMIGIUSZ T. CIESIELSKI

Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu

Wydział Antropologii i Kulturoznawstwa, Instytut Kulturoznawstwa

e-mail: remigiusz.ciesielski@amu.edu.pl

ORCID: 0000-0003-0672-8660

DOI: 10.34813/ptr2.2024.6

Orędzia papieża Franciszka na Światowy Dzień Modlitw o Powołania jako odpowiedź na współczesne kryzysy Kościoła katolickiego – konteksty polskie

Pope Francis' messages on the World Day of Prayer for Vocations as a response
to contemporary crises of the Catholic Church – Polish contexts

Abstract. Changes in religiosity and crises in the Catholic Church significantly impact the decisions of individuals who choose the priesthood as a way to pursue their lives and vocations. This article analyzes the impact of internal crises occurring within the contemporary Church, as well as changes concerning the place and role of the Catholic Church and religiosity in modern culture, on the declining number of vocations to the clerical life.

The text addresses three key questions related to the dynamics of these changes. The first question concerns the crisis in the universal Church and its impact on priestly vocations. The second question pertains to the influence of these changes on vocations within the Church in Poland. The third question examines how Pope Francis' messages, prepared for the World Day of Prayer for Vocations, address the awareness of the role of these problems in choosing the path of a clerical vocation.

Keywords: Church crisis, secularization, priestly vocations, Pope Francis, World Day of Prayer for Vocations.

Przemiany społecznego znaczenia Kościoła w czasie pontyfikatu papieża Franciszka

Dnia 3 marca 2013 roku kardynałowie zgromadzeni na konklawe, zwołanym po rezygnacji ojca świętego Benedykta XVI, wybrali kardynała Jorge Bergoglio na papieża. Głównym zadaniem nowego pontyfikatu było zmierzenie się z kryzysami i problemami Kościoła katolickiego, z którymi wcześniej zmagał się i którym nie sprostał jego poprzednik. Zarówno hierarchowie katoliccy, jak i właściwie cały świat, oczekiwali na pierwsze działania, które podejmie papież Franciszek, aby poprawić społeczny odbiór Kościoła.

W 2013 roku znane już były diagnozy przyczyn, które doprowadziły do kryzysu, w którym znalazł się Kościół katolicki na początku XXI wieku. Część z tych czynników można określić jako zewnętrzne, czyli niezależne od życia Kościoła. Jednak większość z nich była spowodowana sposobem funkcjonowania Kościoła jako instytucji. I to te powody miały znacznie większy wpływ na odbiór społeczny i oceny współczesnego Kościoła. Skandale związane z nadużyciami seksualnymi, w które zamieszani byli nie tylko duchowni, ale także świeccy pracujący w instytucjach kościelnych, pokazały systemowe zaniedbania w radzeniu sobie nie tylko z oskarżeniami o nadużycia seksualne, ale przede wszystkim z samymi aktami przestępstw o charakterze seksualnym. Wiedza o konkretnych przypadkach nadużyć seksualnych w Kościele oraz strategia tuszowania takich przypadków doprowadziły do podważenia nie tylko wiarygodności, ale przede wszystkim społecznego uznania autorytetu moralnego Kościoła (Skrzypczak, 2011).

Na kryzys autorytetu Kościoła katolickiego nałożyły się również wewnętrzne konflikty, często komunikowane publicznie, związane z kwestiami etycznymi i moralnymi wynikającymi z doktryny Kościoła, które odnosiły się m.in. do problemów antykoncepcji, życia rodzinnego oraz roli kobiet w Kościele. Istotną kwestią, obecną także w przestrzeni medialnej, były napięcia istniejące pomiędzy frakcjami progresywnymi i konserwatywnymi funkcjonującymi wewnątrz Kościoła. Do powodów kryzysu w Kościele należy dodać skandale związane z zarządzaniem funduszami kościelnymi. Przypadki złego gospodarowania finansami, korupcji i braku przejrzystości podważyły zaufanie do przywódców Kościoła. Problem ten w sposób naturalny nałożył się na kryzys autorytetu wychowawcy niezbędnego elementu w dobrej realizacji powołania kapłańskiego (DS, 16.12.2023; PCh24, 2023).

Powyższe nadużycia nałożyły się na przemiany związane z procesami sekularyzacyjnymi i globalizacyjnymi, które mają miejsce w kulturze współczesnej. Wzrost sekularyzacji oraz priorytetowe traktowanie przez społeczeństwa zachodu opisu rzeczywistości na podstawie argumentów zakorzenionych w XIX wiecznym modernizmie doprowadziły do zmniejszenia znaczenia nauki Kościoła w przekonującym wyjaśnianiu procesów dziejących się w świecie. Marginalizacja znaczenia religijnego namysłu w dyskursach społecznych spowodowała zbudowanie przekonującego systemu aksjologii, opartego często na konflikcie z nauką Kościoła. Przemiany globalizacyjne i związana z nimi wymiana kulturowa doprowadziły do upowszechnienia

idei religijnych i filozoficznych niespójnych z nauką Kościoła, które także osłabiły jego znaczenie społeczne. Powiązane z globalizacją zjawiska migracyjne oraz zmiany demograficzne także odegrały dużą rolę w zmianie tradycyjnego postrzegania społecznej roli i znaczenia Kościoła.

Efektom powyżej nakreślonych kryzysów i skandali był spadek uczestnictwa w życiu religijnym. Przejawia się on w widocznym spadku frekwencji w obrzędach religijnych, spadku liczby udzielanych sakramentów oraz, co istotne dla tematu tego tekstu, spadku liczby powołań kapłańskich w wielu częściach świata, szczególnie w Europie i Ameryce Północnej (ISKK, 2022). Młodsze pokolenia coraz częściej identyfikują się jako osoby świeckie lub niereligijne, co jest najbardziej jaskrawym wskaźnikiem kryzysu, z którym mierzy się współczesny Kościół katolicki. Coraz trudniej znaleźć środowiska, w których Kościół nie byłby zmuszony do przyjmowania odpowiedzialności za powstałe kryzysy. Dlatego niełatwo jest znaleźć taką przestrzeń społeczną, w której możliwe byłoby niepiętnujące podejście do osób planujących swoją przyszłość jako realizację powołania kapłańskiego.

Można zatem przyjąć, że społeczny, polityczny i kulturowy rys stanu otwarcia pontyfikatu papieża Franciszka charakteryzowała przede wszystkim utrata zaufania do hierarchii kościelnej oraz do jej zdolności radzenia sobie z priorytetowymi problemami. Papież Franciszek zastał Kościół jako instytucję, która zupełnie nie była przygotowana do funkcjonowania w świecie, w którym oczekuje się transparentności, a platformy społecznościowe sprawnie komunikują informacje o każdym incydencie, który dzieje się na świecie, w tym również w Kościele. Efektom takiego sposobu komunikacji społecznej był wzrost liczby przypadków kwestionowania autorytetu papieża, jak i centralnego zarządzania Kościołem. Prowadziło to do zmniejszenia roli i znaczenia Kościoła w debatach dotyczących kwestii moralnych i etycznych w społeczeństwie. Co oczywiste, tak nadszarpnięty społeczny wizerunek Kościoła rodził trudności w promowaniu informacji o działaniach naprawczych podejmowanych przez hierarchię kościelną. Ta przestrzeń komunikacyjna, medialna siła przekazu o kryzysach w Kościele i kryzysie religijności w kulturze odgrywają najbardziej znaczącą rolę w społecznym odbiorze kapłaństwa i powołania do kapłaństwa w kulturze współczesnej.

Spółeczny odbiór Kościoła katolickiego w Polsce w czasie pontyfikatu Franciszka

W Polsce w 2013 roku za istotny wskaźnik religijności było uznawane pozytywne nastawienie do Kościoła. Do takiego wniosku dochodzi Janusz Mariański w opublikowanym w 2014 roku szkicu *Postawy Polaków wobec Kościoła katolickiego – studium socjologiczne*. Konsekwencją takiego stanu rzeczy był fakt, że osoby, które nie mają zaufania do Kościoła, wykazują tendencję do ograniczania swojego udziału w praktykach religijnych, a co za tym idzie – do osłabienia swojej wiary.

Mimo że w wymiarze socjologicznym w 2014 roku autor studium nie dostrzegał wyraźnej tendencji spadkowej w zaufaniu do Kościoła katolickiego, to należy pamiętać

tać, że od chwili śmierci papieża Jana Pawła II zaczęły toczyć się debaty podważające autorytet społeczny duchowieństwa. Śmierć papieża z Polski spowodowała uwolnienie dyskusji dotyczącej oceny Kościoła jako instytucji religijnej i społecznej. Wbrew pesymistycznym prognozom religijność Polaków oraz ich więź z Kościołem katolickim na początku pontyfikatu papieża Franciszka nie uległy gwałtownym zmianom, ale można było dostrzec pierwsze różnice w natężeniu religijności. W badaniach socjologicznych prowadzonych po 2008 roku można było zauważyć symptomy wskazujące na przemiany w religijności Polaków, szczególnie w odniesieniu do ich więzi z Kościołem katolickim (Marianiński, 2014, s. 82–84).

W czasie inauguracji pontyfikatu Franciszka Kościół w Polsce był postrzegany przede wszystkim jako wspólnota – przekonanie o takim charakterze katolicyzmu dominowało zarówno wśród dorosłych, jak i młodzieży. Postrzeganie Kościoła jako zhierarchizowanej instytucji było rzadziej spotykane, a jako instytucji realizującej cele świeckie – marginalne. Brak rozróżnienia między Kościołem hierarchicznym a Kościołem jako wspólnotą prowadzi zatem do nieporozumień w dyskusjach na temat miejsca i roli Kościoła w polskim społeczeństwie. Można stwierdzić, że około 60% badanych Polaków było skłonnych pozytywnie oceniać Kościół w ogólnych kategoriach. Jednak pojęcie zaufania do instytucji ma charakter szczególny, związany z ogólnie uznawanymi sposobami jej funkcjonowania. Krytyka duchowieństwa, zwłaszcza w odniesieniu do nadmiernej troski o sprawy materialne i mieszania się w politykę, u progu pontyfikatu papieża Franciszka zaczynała być powszechna. Coraz klarowniej w badaniach nad polską religijnością zaczęła być widoczna nowa kategoria respondentów – osoby określające siebie jako „wierzących na swój sposób”. Wierzą one w to, co uważają za prawdziwe i co im subiektywnie odpowiada, a niektóre z nakazów Kościoła nie mieszczą się w ich kodeksie religijnym (Marianiński, 2014, s. 89–91).

Według sondażu CBOS z września 2013 roku 73% badanych dorosłych Polaków uważało, że w Polsce rzeczywiście istnieją konflikty społeczne, ale tylko niewielu z nich wskazuje, że konflikty te są związane z religią i Kościołem. Wśród dorosłych Polaków tylko 1% badanych zauważało konflikty dotyczące się między rządem a Kościołem katolickim, czy też ogólniej – między państwem a Kościołem. Tylko 3% respondentów wskazało na konflikty istniejące między wierzącymi i niewierzącymi oraz między klerem a społeczeństwem. Pomimo krytyki Kościoła katolickiego zdecydowana większość Polaków uważała wtedy, że duchowieństwo jest potrzebne. Pogląd ten podzielała również większość młodzieży szkolnej. Nie można więc wskazywać Polski jako kraju, gdzie nie było dobrej atmosfery do rozwoju i troski o powołania kapłańskie. Religijność w Polsce na progu pontyfikatu papieża Franciszka jest więc odmienna od atmosfery związanej z odbiorem społecznym Kościoła powszechnego, jaki scharakteryzowany został wcześniej (Marianiński, 2014, s. 96).

Czas pontyfikatu Franciszka to okres obniżania się poziomu autorytetu społecznego Kościoła katolickiego. Ten proces był powiązany w Polsce z licznymi kontrowersjami wokół lustracji w Kościele oraz skandalami wywołanymi przez duchownych, nagłaśnianymi przez media. Polski socjolog religii uważał, że proces ten może przyspieszyć, jeśli takie wydarzenia będą się nasilać, co może prowadzić do

przekroczenia „progu wytrzymałości” wierzących. Nie jest to czas „zimy” Kościoła, ale raczej spowolniona „jesień” związana z kryzysem wiary. Wielu Polaków sądziło, że w przyszłości rola Kościoła katolickiego w Polsce będzie maleć. W badaniach socjologicznych przeprowadzonych wśród maturzystów w Poznaniu na początku drugiej dekady XXI wieku tylko 4,1% badanych uważało, że rola Kościoła w przyszłości będzie ważniejsza niż obecnie, 22,8% – że pozostanie taka sama, 59,5% – że będzie mniej ważna, a 13,6% miało trudności z odpowiedzią (Mariański, 2014, s. 102).

Jak zauważa J. Mariański, negatywnym tendencjom w religijności u początku ery Franciszka przeciwdziałają potężne siły tradycji i modernizująca się działalność Kościoła, które mogą hamować zmiany oparte na zindywidualizowanych działaniach jednostek. Kościół katolicki w Polsce nie jest jednorodny ani socjologicznie zwarty, zauważa badacz (2014, s. 102).

W 2013 roku Polacy są wciąż uważani za jeden z najbardziej katolickich narodów Europy, charakteryzujący się wysokim odsetkiem deklaracji wyznania katolickiego, praktyk religijnych i zaufania do Kościoła. Mimo prognoz szybkiej sekularyzacji te wskaźniki na początku pontyfikatu Franciszka nie zostały znacząco osłabione przez okres transformacji ustrojowej, związany z szybką modernizacją i wzrostem gospodarczym, nie wpłynęło to także na poziom liczby powołań kapłańskich.

Sytuację, w jakiej znalazł się Kościół katolicki w Polsce w latach 20. XXI w., scharakteryzował Jarosław Makowski w analizie opublikowanej na portalu Instytutu Obywatelskiego. Autor analizy *Zwodniczy komfort czyli 5 powodów dlaczego Kościół znalazł się w kryzysie* (Makowski, bdw) wskazuje najważniejsze jego zdaniem objawy kryzysu współczesnego Kościoła w Polsce. Zalicza do nich utratę wiarygodności, upolitycznienie, aktywność w czasie pandemii, kryzys wiarygodności wśród młodzieży oraz religijność odznaczającą się prywatyzacją wiary.

Kryzys wiarygodności jest powiązany z reakcją Kościoła na skandale seksualne. Nieumiejętność rozwiązywania tych problemów i sposoby rozliczenia przestępstw przez hierarchię kościelną podważyły zaufanie wiernych do hierarchii kościelnej. W Polsce istniało przekonanie, że molestowanie seksualne jest problemem Kościołów zachodnich. Okazało się jednak, że polscy duchowni również dopuszczali się tych przestępstw, co ujawniono głównie dzięki mediom. Biskupi, mimo deklaracji o działaniach naprawczych, nie potrafili skutecznie rozwiązać tych problemów, co doprowadziło do rzeczywistej utraty wiarygodności Kościoła (Makowski, bdw).

Także społeczne przekonanie o bliskich powiązaniach Kościoła z rządzącymi w Polsce partiami politycznymi, zwłaszcza widoczne w kontekście zaostrenia prawa aborcyjnego, doprowadziło do alienacji wiernych. Społeczne odczytanie takiej aktywności i uznanie, że Kościół, zamiast skupić się na duszpasterstwie, angażuje się w politykę, zwiększył dystans między nim a wiernymi. Im bardziej Kościół angażuje się w politykę, tym mniej miejsca pozostaje na wiarę i duszpasterstwo. Na osobną dyskusję zasługuje opis kryzysu Kościoła związanego ze społecznym kontestowaniem etyki i moralności katolickiej, co jest przejawem kryzysu przekonującego nauczania zasad wiary katolickiej podczas katechez i akcji duszpasterskich (Makowski, bdw).

Okres pandemii COVID-19 był testem dla kreatywności duszpasterskiej Kościoła, który w dużej mierze zawiódł. W czasie gdy ludzie szukali pocieszenia i wsparcia,

Kościół nie potrafił dostosować swojej działalności do nowych warunków. Wierni przenosili swoje życie religijne do przestrzeni online, co ujawniło brak odpowiednich strategii duszpasterskich w realiach pandemii (Makowski, bdp).

W ostatnich dwóch dziesięcioleciach nastąpił znaczący spadek liczby młodych ludzi uczestniczących w praktykach religijnych. Badania wskazują, że liczba praktykujących osób w wieku 18–24 lata drastycznie spadła. Główną przyczyną tego zjawiska były działania samego Kościoła, w tym brak wiarygodności, zaangażowanie polityczne i brak pedagogicznych kompetencji duchownych, co jako sposób funkcjonowania było nie do zaakceptowania dla młodych ludzi. Taki stan rzeczy musiał mieć wpływ na wybory dokonywane przez młodzież. Dlatego nie powinien dziwić fakt, że w takiej atmosferze społecznej zaczęto notować ogromne zmiany w liczbie osób podejmujących wyzwanie realizacji powołania kapłańskiego (Makowski J., bdp).

Obserwując przemiany, które były związane ze złym odbiorem społecznym Kościoła, coraz więcej wiernych zaczęło traktować religię jako osobisty wybór, a nie jako przynależność do instytucji. Wierni odnajdują Boga w swoim codziennym życiu i relacjach, ale nie w strukturach kościelnych. Ta prywatyzacja wiary oznacza, że Kościół traci na znaczeniu jako instytucja, podczas gdy na znaczeniu zyskuje duchowość indywidualna.

Powyższe uwagi znajdują swoje potwierdzenie w konkluzjach pochodzących z badań religijności w Polsce. W raporcie CBOS z lipca 2019 odnoszącego się do oceny działalności Kościoła wskazano, że jedynie 48% badanych oceniło działalność Kościoła jako dobrą, podczas gdy 38% oceniło ją jako złą (CBOS, 2019, s. 1).

Raport wskazuje, że w 2014 roku 62% respondentów oceniało Kościół pozytywnie, co pokazuje dynamikę przemian związanych ze zmianami opinii o Kościele. Głównych przyczyn tego stanu rzeczy badacze upatrują w problemach związanych z pedofilią, aż 60% badanych uznaje to za największy problem; natomiast 37% respondentów wskazało na polityczne zaangażowanie Kościoła jako problem; 29% badanych wskazuje, że spadek religijności i odchodzenie wiernych jako istotny problem (CBOS, 2019, s. 1–3).

W badaniu z roku 2022 CBOS pokazuje, że od roku 1992 odsetek osób określających się jako wierzący spadł z 94% do 84%, a regularnie praktykujących z 70% do 42%. Najczęściej od Kościoła odchodzą mieszkańcy wielkich miast (37%), osoby młode (38%) oraz z wyższym wykształceniem (22%) (CBOS, 2022, s. 1).

Badacze wskazują, że najważniejszymi powodami odejścia z Kościoła w Polsce jest brak potrzeby praktykowania religii – 17%; 12% badanych wskazuje na ogólną krytykę instytucji Kościoła; 11% respondentów wskazuje na kryzys wiary; 10% badanych krytykuje zachowanie księży; a 9% respondentów wskazuje na zaangażowanie Kościoła w politykę jako powód odejścia z Kościoła. Oczywiście było zatem dostrzeżenie faktu, że takie nastawienie młodzieży do religii wpływa na liczbę osób podejmujących drogę realizacji powołania kapłańskiego (CBOS, 2022, s. 4).

Co ważne dla opisu problemu powołań kapłańskich w Polsce, najmłodszy respondent (18–24 lata) jako powody porzucenia Kościoła najczęściej podają brak potrzeby istnienia instytucji religijnej i brak wiary. Raport z 2022 roku wskazuje na szeroką gamę przyczyn odchodzenia od Kościoła, zarówno wewnętrznych (brak

potrzeby, brak wiary), jak i zewnętrznych (krytyka Kościoła, zachowanie księży). Spadek religijności jest najbardziej widoczny w młodszych pokoleniach, co sugeruje postępujące procesy sekularyzacji w polskim społeczeństwie (CBOS, 2022, s. 7).

Konsekwencją tak opisanego stanu rzeczy są zmiany zachodzące w liczbie powołań kapłańskich i zakonnych w Polsce. Jak podaje „*Annuario Statisticum Ecclesiae in Polonia*” z roku 2015, prezentujący dane z pierwszego roku pontyfikatu papieża Franciszka, liczba alumnów przygotowujących się do przyjęcia sakramentu kapłaństwa w obrządku łacińskim wynosiła 2647 osób (Annuario, 2015, s. 9). To samo źródło podaje liczbę 1750 alumnów kształcących się w seminariach duchownych w roku 2022 (Annuario, 2022, s. 11 i 16). Jest to spadek liczby alumnów kształcących się w seminariach duchownych, obserwowany w czasie pontyfikatu papieża Franciszka, o ponad 33%. Oczywiście powodów takiego stanu rzeczy nie należy upatrywać jedynie w kryzysach, które targają Kościołem katolickim, ogromny wpływ na to zjawisko mają także inne przemiany, które dzieją się we współczesnej kulturze.

W atmosferze postępującej laicyzacji żyją i są wychowywane osoby, które mają w przyszłości pełnić rolę kapłańską w Kościele katolickim w Polsce i przede wszystkim do troski o te osoby odnoszą się Orędzia papieskie przygotowywane na Światowy Dzień Modlitw o Powołania.

Światowy Dzień Modlitw o Powołania

Przyjmuje się, że Światowy Dzień Modlitw o Powołania ma swój początek w inicjatywie papieża Pawła VI. Nie można jednak pomijać faktu, że u źródeł tego Dnia leżą inicjatywy związane z kryzysami Kościoła katolickiego, które były powiązane z XIX-wiecznymi ideami modernizmu, które zaczęły podważać społeczną rolę instytucji Kościoła.

Za prekursora tej inicjatywy uznaje się Anibala M. di Francie, założyciela Zgromadzenia Księży Rogacjonistów, który w 1868 roku uczynił modlitwę za powołania centralnym charyzmatem swojego zgromadzenia. Di Francia był inicjatorem akcji i publikacji, które miały na celu zwiększenie świadomości wiernych o konieczności modlitwy o powołania. Drugim ważnym prekursorem modlitw o powołania był ks. Manuel Domingo y Sol. Jego działalność była szczególnie ważna w kontekście hiszpańskim, gdzie promował różne inicjatywy mające na celu wsparcie powołań kapłańskich (Aleteia, 2015).

Na początku XX wieku, modlitwy o powołania zaczynają być formalnie wspierane przez różne dokumenty papieskie. Papież Pius X w encyklice *Haerent Animo* oraz Pius XI w listach apostolskich i encyklikach *Officiorum Omnium* czy *Catholici Sacerdotii* podkreślali znaczenie modlitwy o powołania (Aleteia, 2015).

We Francji, Hiszpanii i we Włoszech w pierwszej połowie XX wieku zaczęły pojawiać się lokalne i diecezjalne dni modlitwy o powołania. Były to pierwsze kroki w kierunku zinstytucjonalizowania modlitw za powołania na szerszą skalę. I tak w roku 1951 Magazyn *Rogate Ergo* wydał apel o ustanowienie „dnia powołań”. Była

to jedna z pierwszych formalnych propozycji stworzenia specjalnego dnia poświęconego modlitwie o powołania na skalę krajową lub międzynarodową (Aleteia, 2015).

Do tego apelu w roku 1952 dołączył hiszpański magazyn *Ecclesia* na łamach którego Jorge Sans Vila poparł ideę ustanowienia takiego dnia, co wskazuje na rosnące poparcie dla tej inicjatywy wśród duchowieństwa i wiernych (Aleteia, 2015).

Pod wpływem rosnącego poparcia dla modlitwy o powołania, w 1961 roku Jan XXIII ustanowił dla Włoch Krajowy Dzień Powołań Kościelnych. Był to kluczowy krok w kierunku zainicjowania Światowego Dnia Modlitwy o Powołania, który ostatecznie, odpowiadając na prośby i inicjatywy lokalne oraz krajowe, ustanowił Papież Paweł VI 23 stycznia 1964 roku. Od tego momentu, każdego roku papież wydaje specjalne przesłanie dotyczące tematu przewodniego Dnia Modlitwy. W latach 1964–2015 tematy te obejmowały różne aspekty powołań, takie jak odpowiedzialność wspólnoty chrześcijańskiej, duchowość, edukację, ewangelizację oraz rolę rodziny w promowaniu powołań (Aleteia, 2015).

Kryzys powołań w orędziach papieża Franciszka na Światowy Dzień Modlitw o Powołania w kontekstach polskich

Orędzia papieża Franciszka na Światowy Dzień Modlitw o Powołania to ważne dokumenty, które ukazują papieskie rozumienie powołania do życia duchownego w Kościele katolickim. Analiza tych tekstów pozwala zrozumieć, jak papież Franciszek postrzega wyzwania związane z powołaniami, które stoją przed współczesnym Kościołem. Dokumenty te należy taktować jako opis strategii proponowanej przez papieża Franciszka w celu przezwyciężenia kryzysu powołań.

Pierwsze orędzie papieża Franciszka na Światowy Dzień Modlitw o Powołania zostało opatrzone datą 15 stycznia 2014 roku i nosi tytuł *Powołania, świadectwo prawdy*. W orędziu tym papież Franciszek podkreśla, że powołania są darem Bożej łaski i jednocześnie wyrazem prawdy, którą Chrystus przynosi światu. Powołanie jest owocem działania Ducha Świętego, który prowadzi wiernych do odkrywania swojej misji w Kościele. Franciszek kładzie nacisk na znaczenie modlitwy o powołania, wskazując, że to Bóg jest tym, który wysyła robotników na swoje żniwo. W kontekście reakcji papieża na zauważalny w Kościele kryzys powołań należy zwrócić uwagę na fakt, że papież rozumie powołanie jako dar Bożej łaski, czyli coś niezależnego od tego co dzieje się w przestrzeni medialnego opisu Kościoła. Dlatego aby troszczyć się o liczbę i jakość powołań, należy zrozumieć rolę, którą ma akt modlitwy o powołania oraz wspólnoty Kościelne, które są zobowiązane do wspierania każdego powołania (Franciszek, 2014).

Orędzie przygotowane na rok 2015 zostało poświęcone tematowi *Wyjście – fundamentalne doświadczenie powołania*. Papież Franciszek koncentruje się w nim na kategorii „wyjścia” jako fundamentalnym doświadczeniu powołania. Papież w tym dokumencie odnosi się do biblijnej historii wyjścia Izraelitów z Egiptu, które przedstawia współczesnemu młodemu człowiekowi jako metaforę duchowego wyjścia z własnych ograniczeń i egoizmu. To jedyna możliwa odpowiedź na Boże wezwanie.

Papież zachęca do odwagi w podjęciu ryzyka związanego z powołaniem i do otwartości na niespodzianki, które przynosi życie w służbie Bogu (Franciszek, 2015a).

W roku 2016 orędzie papieża Franciszka na Światowy Dzień Modlitw o Powołania nosi tytuł *Kościół matką powołań*. Papież zwraca w nim uwagę na rolę Kościoła, wskazując na odpowiedzialność i troskę za wstępujących na drogę kapłaństwa. W kontekście Nadzwyczajnego Jubileuszu Miłosierdzia, który był obchodzony w roku 2016 papież Franciszek podkreśla, że powołania rodzą się i dojrzewają w łonie ludu Bożego. Wspólnota kościelna jest miejscem, gdzie wierni otrzymują wsparcie, formację i towarzyszenie duchowe na drodze rozeznawania powołania. Bardzo ważny w kontekście wcześniej opisanych kryzysów dziejących się w Kościele jest wątek miłosierdzia i jego roli w formacji duchowej osób wybierających drogę powołania duchownego (Franciszek, 2015b).

Orędziu na 2017 rok został nadany tytuł *Pobudzani przez Ducha Świętego do misji*. Co interesujące, ten tekst nie znajduje się na oficjalnej stronie Watykanu w zakładce <https://www.vatican.va/content/francesco/pl/messages/vocations.index.html#messages>. Orędzie to podkreśla misyjny aspekt powołania chrześcijańskiego. Papież Franciszek wskazuje, że każdy wierny jest powołany do bycia misjonarzem Ewangelii. Powołanie nie jest prywatnym doświadczeniem, ale zadaniem polegającym na dzieleniu się Dobrą Nowiną z innymi. Papież zachęca też do ufności w Bożą opiekę i do odrzucenia lęku przed nieadekwatnością oczekiwań i marzeń związanych z wyborem drogi powołania duchownego z rzeczywistością życia. To, moim zdaniem, jeden z ważniejszych dokumentów związanych ze strategią proponowaną przez papieża Franciszka, której celem jest powstrzymanie kryzysu powołań w Kościele katolickim. Papież zwraca uwagę na trzy istotne czynniki związane z realizacją tej strategii: misyjnego wymiar powołania, jego roli jaką jest dzielenie się Ewangelią i przede wszystkim ufnością powołanych do życia duchownego w Bożą opiekę i odrzucenie lęku przed wyborem powołania duchownego (Franciszek, 2016).

Rok 2018 to czas XV Synodu Biskupów. Dlatego nie dziwi temat orędzia na Światowy Dzień Modlitw o Powołania na ten rok: *Słuchać, rozeznawać, żyć powołaniem Pana*. W kontekście Synodu Biskupów poświęconego młodzieży papież Franciszek w swym orędziu podkreśla znaczenie w realizacji wyboru drogi powołania duchownego roli słuchania Bożego wezwania, rozeznawania swojej misji i życia nią. Papież wzywa do otwartości na Boże Słowo oraz do aktywnego udziału w życiu Kościoła jako odpowiedzi na powołanie. Trzeba podkreślić, że papież Franciszek wprost zaznacza, że powołanie do życia duchownego jest ściśle powiązane ze wsłuchiwaniem się w Boże wezwanie, które pociąga za sobą procesy rozeznawania powołania. Konsekwencją podjęcia drogi powołania duchownego jest aktywny udział w życiu Kościoła (Franciszek, 2017).

Po doświadczeniach Synodu Młodych i Światowego Dnia Młodzieży w Panamie ojciec święty Franciszek orędzie na Dzień Modlitw o Powołania na rok 2019 poświęca tematowi *Odwaga podjęcia ryzyka ze względu na obietnicę Boga*. Franciszek mówi o powołaniu jako obietnicy Boga, która wymaga odwagi i ryzyka. Odwołuje się do sceny powołania pierwszych uczniów nad Jeziorem Galilejskim, gdzie Jezus wzywa do zaufania i pójścia za Nim. Głównymi тезami tego dokumentu są wskazania,

że powołanie duchowne dzieje się na wzór nowotestamentalnej sceny powołania pierwszych uczniów, której towarzyszy obietnica Boga. Nie zmienia to faktu, że szczególnie w czasie kryzysu Kościoła powołanie duchowne to zarówno odwaga jak i ryzyko związane z odpowiedzią na wezwanie (Franciszek, 2019).

Orędzie Franciszka z roku 2020 zostało zatytułowane *Słowa powołania*. Papież Franciszek wybrał cztery kluczowe kategorie, aby pokazać zarówno posługę duchownych jak i wszystkich wiernych jako osób powołanych. Powołanie opisuje na czterech pojęciach: smutku, wdzięczności, odwagi i uwielbienia. Papież opisuje trudności zarówno życia, jak i powołania, ale przypomina, że Jezus zawsze towarzyszy wiernym, oferując im wsparcie i nadzieję. Papież Franciszek wskazuje na wsparcie płynące od Jezusa w realizacji życia i powołania i –co najważniejsze – przestrzega przed istotnym zagrożeniem w realizacji powołania, jakim jest samotność. Dlatego wskazuje na fundamentalne znaczenie duchowego towarzyszenia wszystkim osobom powołanym do życia duchownego (Franciszek, 2020).

Rok 2021 był w Kościele katolickim poświęcony osobie św. Józefa. Nie dziwi zatem fakt, że orędzie na Światowy Dzień Modlitw o Powołania nosił tytuł *Święty Józef: marzenie powołania*. Papież Franciszek przedstawia Świętego Józefa jako wzór do naśladowania w kontekście powołania, który z pokorą i zaufaniem przyjął Boże wezwanie. Józef jest przykładem odwagi i pełnego oddania się Bożym planom, mimo trudności i niepewności. Ponownie w Orędziu pojawia się kategoria odwagi, której towarzyszy często przypominane w kontekście powołania duchownego: zaufanie. Bardzo ważne w kontekście jednego z aspektów kryzysu dziejącego się w Kościele katolickim, związanego z życiem moralnym i nadużyciami finansowymi osób duchownych jest ostre wskazanie papieża Franciszka na znaczenie pokory i pełnego oddania, które są immamentnie powiązane z kategorią powołania do życia duchownego (Franciszek, 2021).

W roku 2022 papież Franciszek Orędziem Na Dzień Modlitw o Powołania nadaje tytuł *Powołani do budowania rodziny ludzkiej*. Ojciec święty podkreśla w nim znaczenie wspólnoty i współpracy w realizacji Bożego powołania. Każdy człowiek jest częścią większej całości – Kościoła, który działa jako znak i narzędzie jedności i braterstwa w świecie. Powołanie każdego wiernego przyczynia się do budowania harmonii i miłości w społeczeństwie (Franciszek, 2022).

Tematem orędzia z roku 2023 jest zagadnienie *Powołanie: łaska i misja*. Papież przypomina, że powołanie jest zarówno darem, jak i zadaniem, które przynosi nowe życie i radość. Wzywa wspólnoty do aktywnego wspierania powołań poprzez modlitwę, katechezę i działalność misyjną. Podkreśla potrzebę współczucia i empatii w życiu codziennym. Bardzo ważnym wskazaniem ojca świętego jest ponowne zwrócenie uwagi na fakt, że powołanie do życia duchownego dzieje się we wspólnocie i wspólnota jest zobowiązana do wspierania takich powołań. Istotnym elementem współczesnego człowieka obierającego drogę powołania do życia duchownego jest realizacja kluczowych dla tego powołania wartości, jakimi są współczucie i empatia (Franciszek, 2023).

Orędzie papieża Franciszka z 2024 roku zostało poświęcone tematowi *Powołani, by siać nadzieję i budować pokój*. Papież Franciszek zachęca w nim do refleksji nad

powołaniem jako sposobem na uczestnictwo w Bożym planie miłości i budowania pokoju. Podkreśla znaczenie nadziei i pokoju w życiu chrześcijańskim oraz potrzebę modlitwy, która otwiera drzwi do nadziei i dialogu z Bogiem (Franciszek, 2024).

Podsumowanie

Orędzia papieża Franciszka na Światowy Dzień Modlitw o Powołania są kluczowymi dokumentami, które odzwierciedlają jego wizję powołania duchownego oraz dają odpowiedź na wyzwania współczesnego Kościoła będącego w kryzysie. Każde orędzie podkreśla różne aspekty powołania, oferując konkretne wskazówki i refleksje teologiczne. Papież Franciszek zaznacza, że powołania są darem Bożej łaski oraz wyrazem prawdy przyniesionej przez Chrystusa. Podkreśla rolę modlitwy oraz wspólnot kościelnych, które powinny aktywnie wspierać powołania.

Papież zwraca uwagę na pojęcie „wyjścia” jako kluczowego doświadczenia powołania. Odwołując się do biblijnej historii wyjścia Izraelitów z Egiptu, zachęca do duchowego wyjścia z własnych ograniczeń i egoizmu. Podkreśla konieczność odwagi i otwartości na Boże wezwanie, które często wiąże się z ryzykiem. W kontekście Jubileuszu Miłosierdzia Franciszek ukazuje Kościół jako matkę powołań, zwracając uwagę na wspólnotę kościelną jako miejsce, gdzie powołania rodzą się i dojrzewają. To wspólnota oferuje wsparcie, formację i duchowe towarzyszenie, podkreślając znaczenie miłosierdzia w życiu duchowym.

Papież Franciszek podkreśla misyjny aspekt powołania, przypominając, że każdy wierny jest powołany do bycia misjonarzem. Powołanie jest zadaniem polegającym na dzieleniu się Dobrą Nowiną z innymi. Papież zachęca do ufności w Bożą opiekę oraz odrzucenia lęku przed wyzwaniami związanymi z powołaniem duchownym. Podkreśla również rolę słuchania Bożego wezwania, rozeznawania swojej misji i życia nią. Wzywa do aktywnego udziału w życiu Kościoła, zaznaczając, że powołanie jest obietnicą Boga, która wymaga odwagi i ryzyka.

Ojciec święty odwołuje się do powołania pierwszych uczniów przez Jezusa, podkreślając zaufanie i pełne oddanie Bożym planom mimo trudności i niepewności. Omawia powołanie przez pryzmat pojęć smutku, wdzięczności, odwagi i uwielbienia. Podkreśla wsparcie Jezusa w realizacji powołania i przestrzega przed samotnością, wskazując na znaczenie duchowego towarzyszenia powołanym. Przedstawia św. Józefa jako wzór odwagi i zaufania, akcentując pokorę i pełne oddanie Bożym planom jako nieodłączne elementy powołania duchownego, szczególnie w Kościele będącym w kryzysie.

Franciszek zwraca uwagę na moralne wyzwania w Kościele oraz podkreśla ciągłe znaczenie wspólnoty i współpracy w realizacji powołania. Wskazuje, że każdy wierny przyczynia się do budowania harmonii i miłości w społeczeństwie, działając jako część większej całości – Kościoła. Przypomina, że powołanie jest zarówno darem, jak i zadaniem. Papież wzywa do aktywnego wspierania powołań poprzez modlitwę, działalność misyjną, podkreślając potrzebę współczucia i empatii w życiu codziennym. Zachęca do refleksji nad powołaniem jako uczestnictwem w Bożym

planie miłości i budowania pokoju, podkreślając znaczenie nadziei i pokoju w życiu chrześcijańskim oraz potrzebę modlitwy otwierającej drzwi do dialogu z Bogiem.

Te orędzia łączą teologiczną głębię z praktycznymi wskazówkami, oferując kompleksowy obraz powołania jako daru Bożej łaski, wymagającego odwagi, modlitwy i wsparcia wspólnoty kościelnej. W ten sposób przedstawiają, jak Kościół radzi sobie z kryzysem powołań duchownych we współczesnym świecie. Najczęściej stosowaną strategią w przesłaniach papieża w odniesieniu do kryzysów jest przeniesienie, albo co najmniej rozszerzenie, odpowiedzialności za indywidualnie powodowane problemy na wspólnotę, która w szerszej wizji Kościoła ma za zadanie być Kościołem pielgrzymującym i tryumfującym. Co istotne, wskazówki papieża Franciszka odnoszą się zarówno do problemów, z jakimi boryka się Kościół powszechny, jak i do wyzwań, przed którymi stoi współczesny Kościół katolicki w Polsce.

Literatura

- Aleteia. (2015). *¿Cómo surge la Jornada Mundial de Oración por las Vocaciones?* Pobrane z: <https://es.aleteia.org/2015/04/27/como-surge-la-jornada-mundial-de-oracion-por-las-vocaciones>
- Annuario. (2015). *Kościół w liczbach 2015*. Annuario Statisticum Ecclesiae in Polonia. ISKK. Pobrane z: <https://episkopat.pl/wp-content/uploads/2016/01/Raport-Annuario-Statisticum-Ecclesiae-in-Polonia-2015.pdf>
- Annuario. (2022). *Kościół w liczbach 2022*. Annuario Statisticum Ecclesiae in Polonia. ISKK.
- CBOS. (2019). Ocena sytuacji Kościoła katolickiego w Polsce, Komunikat z badań 101/2019, Warszawa, Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
- CBOS. (2022). Dlaczego Polacy odchodzą z Kościoła, Komunikat z badań 105/2022, Warszawa, Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
- DS. (2023, 16 grudnia). *Skandal finansowy w Watykanie ma swój finał. Nigdy nie skazano tak wysokiego rangą duchownego*. Businessinsider. Pobrane z: <https://businessinsider.com.pl/wiadomosci/skandal-finansowy-w-watykanie-ma-swoj-final-kardynal-skazany/0pb53yv>
- ISKK. (2022). pobrane z: <https://iskk.pl/najnowsze-dane-dot-katolikow-na-swiecie-za-2022-rok/>
- Makowski, J. (bdw). pobrane z: <https://instytutobywatelski.pl/opinie/345-zwodniczy-komfort-czyli-5-powodow-dlaczego-kosciol-znalazl-sie-w-kryzysie>
- Mariański, J. (2014). Postawy Polaków wobec Kościoła katolickiego – studium socjologiczne. *Zeszyty Naukowe KUL*, 1 (225), 81–106.
- PCh24. (2023, 5 stycznia). *Benedykt XVI o przyczynach kryzysu Kościoła*. Polonia Chrystiana. Pobrane z: <https://pch24.pl/benedykt-xvi-o-przyczynach-kryzysu-kosciola-pelny-tekst-po-polsku/>
- Skrzypczak, R. (2011). *Chrześcijanin na rozdrożu. Kryzys w Kościele posoborowym*. WAM.

Orędzia

- Franciszek. (2014). *Orędzie papieża Franciszka na Światowy Dzień Modlitw o Powołania „Powołania, świadectwo prawdy” z 15 stycznia 2014*. Pobrane z: https://www.vatican.va/content/francesco/pl/messages/vocations/documents/papa-francesco_20140115_51-messaggio-giornata-mondiale-vocazioni.html

- Franciszek. (2015a). *Orędzie papieża Franciszka na Światowy Dzień Modlitw o Powołania „Słuchać, rozeznawać, żyć powołaniem Pana”* z 29 marca 2019. Pobrane z: https://www.vatican.va/content/francesco/pl/messages/vocations/documents/papa-francesco_20150329_52-messaggio-giornata-mondiale-vocazioni.html
- Franciszek. (2015b). *Orędzie papieża Franciszka na Światowy Dzień Modlitw o Powołania na 2016 r. „Kościół matką powołań”* z 29 listopada 2015. Pobrane z: https://www.vatican.va/content/francesco/pl/messages/vocations/documents/papa-francesco_20151129_53-messaggio-giornata-mondiale-vocazioni.html
- Franciszek. (2016). *Orędzie papieża Franciszka na Światowy Dzień Modlitw o Powołania na 2017 r. „Pobudzani przez Ducha Świętego do misji”* z 27 listopada 2016. Pobrane z: https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/franciszek_i/przemowienia/powolania2017-or_27112016
- Franciszek. (2017). *Orędzie papieża Franciszka na Światowy Dzień Modlitw o Powołania na 2018 r. „Słuchać, rozeznawać, żyć powołaniem Pana”* z 3 grudnia 2017. Pobrane z: https://www.vatican.va/content/francesco/pl/messages/vocations/documents/papa-francesco_20171203_55-messaggio-giornata-mondiale-vocazioni.html
- Franciszek. (2019). *Orędzie papieża Franciszka na Światowy Dzień Modlitw o Powołania „Odwaga podjęcia ryzyka ze względu na obietnicę Boga”* z 31 stycznia 2019. Pobrane z: https://www.vatican.va/content/francesco/pl/messages/vocations/documents/papa-francesco_20190131_56-messaggio-giornata-mondiale-vocazioni.html
- Franciszek. (2020). *Orędzie papieża Franciszka na Światowy Dzień Modlitw o Powołania „Słowa powołania”* z 8 marca 2020. Pobrane z: https://www.vatican.va/content/francesco/pl/messages/vocations/documents/papa-francesco_20200308_57-messaggio-giornata-mondiale-vocazioni.html
- Franciszek. (2021). *Orędzie papieża Franciszka na Światowy Dzień Modlitw o Powołania „Święty Józef: marzenie powołania”* z 19 marca 2021. Pobrane z: https://www.vatican.va/content/francesco/pl/messages/vocations/documents/papa-francesco_20210319_58-messaggio-giornata-mondiale-vocazioni.html
- Franciszek. (2022). *Orędzie papieża Franciszka na Światowy Dzień Modlitw o Powołania „Powołani do budowania rodziny ludzkiej”* z 8 maja 2022. Pobrane z: <https://www.vatican.va/content/francesco/pl/messages/vocations/documents/20220508-messaggio-59-gm-vocazioni.html>
- Franciszek. (2023). *Orędzie papieża Franciszka na Światowy Dzień Modlitw o Powołania „Powołanie: łaska i misja”* z 30 kwietnia 2023. Pobrane z: <https://www.vatican.va/content/francesco/pl/messages/vocations/documents/20230430-messaggio-60-gm-vocazioni.html>
- Franciszek. (2024). *Orędzie papieża Franciszka na Światowy Dzień Modlitw o Powołania „Powołani, by siać nadzieję i budować pokój”* z 21 kwietnia 2024. Pobrane z: <https://www.vatican.va/content/francesco/pl/messages/vocations/documents/20240421-messaggio-61-gm-vocazioni.html>